

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Аліса ШЕВЧЕНКО, канд. екон. наук., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, alisochka1978@gmail.com

Вікторія СОЛОМОНОВА, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 2 курсу ОП «Економіка», solomonovaviktoria05@gmail.com

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Згідно з дослідженням [1], через перевищення глобального споживання природних ресурсів над можливостями біосфери, людству потрібно 1,75 планети для задоволення своїх потреб, тому циркулярна економіка набуває популярності як шлях до зменшення негативного впливу на довкілля. В аграрному секторі України часто виникають великі обсяги відходів, таких як залишки рослин, лушпиння, органічні відходи тощо. Інтеграція циркулярних принципів передбачає переробку цих відходів. Це дозволяє зменшити кількість відходів, створюючи при цьому додаткову вартість і скорочуючи витрати на ресурси. Горбаль Н. І. та Ломага Ю. Р. зазначають; «Циркулярна економіка є основою нової промислової революції; акцентуючи увагу на підвищенні економічної ефективності діяльності та зменшенню негативного впливу на довкілля, підтримці сталого розвитку підприємств, країни та суспільства. Підкреслюють, що ця концепція є важливим кроком для розвитку України, її інтеграції в ЄС та післявоєнного відновлення» [2].

Циркулярна економіка – це модель економічного розвитку, яка передбачає відновлення, повторне використання та раціональне споживання ресурсів, на відміну від лінійної економіки, яка базується на принципі "взяти – використати - викинути" [3]. Основними принципами циркулярної економіки є збереження енергії, екологічно чисте виробництво та максимальне використання ресурсів через повторне застосування і переробку.

Основні принципи циркулярної економіки (рис.1) спрямовані на ефективне використання ресурсів і мінімізацію відходів:

Рис. 1. Принципи циркулярної економіки

Джерело: сформовано авторами

- Використання замкнутих циклів – перетворення відходів одного процесу на ресурси для іншого.
- Повторне використання ресурсів – продовження життєвого циклу продуктів через їхнє повторне використання або переробку.
- Мінімізація відходів – оптимізація використання ресурсів для зниження відходів.
- Використання відновлюваних джерел енергії – перехід на стійкі енергетичні ресурси.
- Продовження терміну експлуатації продуктів – стимулювання розробки довговічних продуктів, які можна легко обслуговувати, ремонтувати та оновлювати.

Принципи екологічної стійкості можна адаптувати до аграрного виробництва через переробку сільськогосподарських відходів для отримання біодобрих або біогазу, а також повторне використання води для зрошення за допомогою систем збору і очищення стічних вод [4]. Біоенергетика сприяє зменшенню викидів парникових газів, використовуючи відновлювані джерела енергії, такі як біомаса. Ці підходи не лише підвищують ефективність використання ресурсів, але й сприяють зменшенню екологічного навантаження на навколишнє середовище, забезпечуючи довгострокову стійкість аграрного виробництва.

Приклади успішної інтеграції циркулярної економіки в інших країнах, демонструють ефективне використання відходів як ресурсу. В контексті аграрних підприємств можна виділити кілька яскравих прикладів (рис. 2) [4].

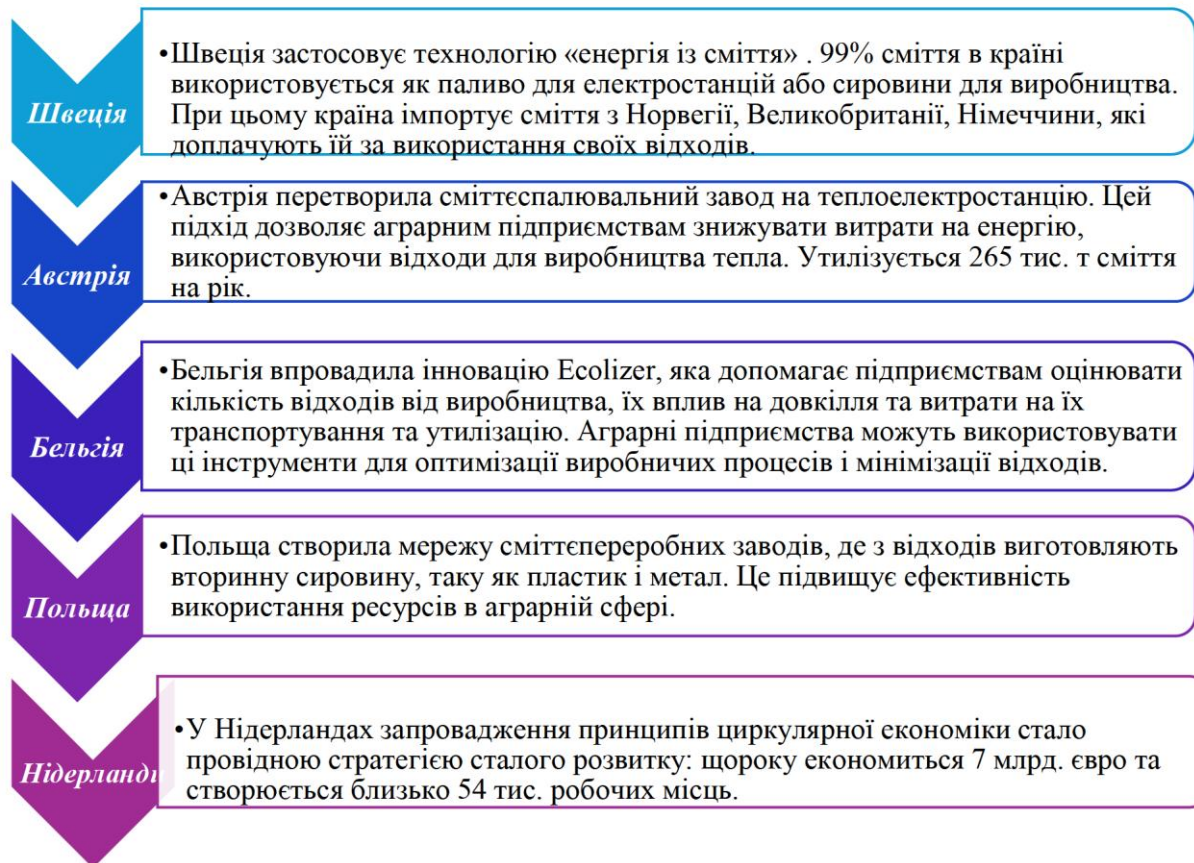

Рис. 2. Приклади успішної інтеграції принципів циркулярної економіки на міжнародному рівні

Джерело: сформовано авторами

Ці світові приклади свідчать про те, що інтеграція циркулярної економіки в аграрні підприємства може знижувати екологічний вплив і підвищувати стійкість виробництва. У контексті України така адаптація відкриває нові можливості для аграрного сектору, які ми представили наочно на рис. 3.

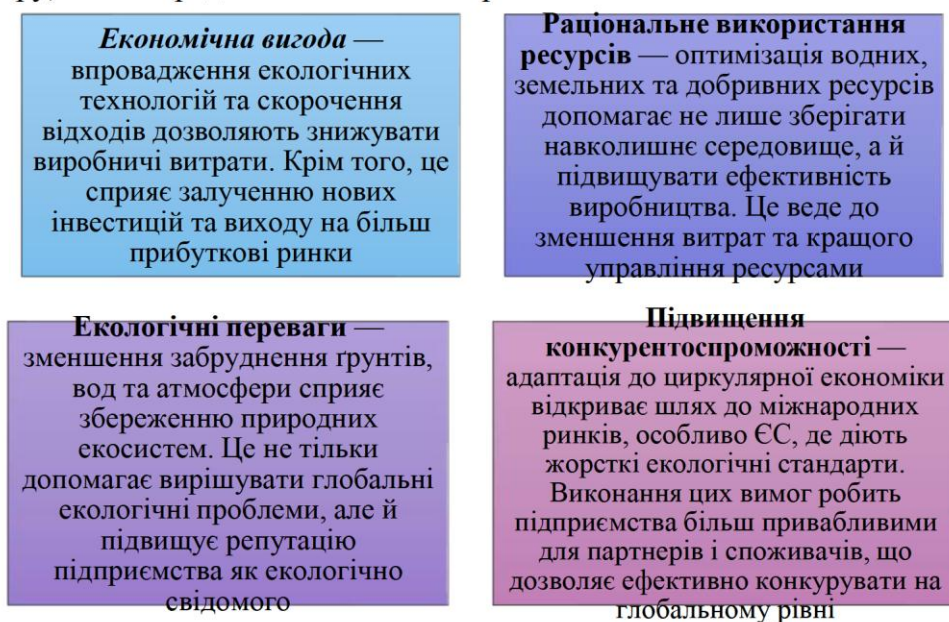

Рис. 3. Можливості циркулярної економіки для аграрного сектору

Джерело: сформовано авторами

Таким чином циркулярна економіка - це нова економічна та екологоорієнтована концепція, що спрямована на забезпечення гармонізації між економічним зростанням й екологічною стійкістю, де можливості можуть стати важливим кроком для українських аграрних підприємств у підвищенні своєї ефективності, екологічної стійкості та економічної вигоди.

Впровадження циркулярної економіки в аграрні підприємства також стикається з кількома серйозними викликами:

- Недостатність законодавчої підтримки, а також багато аграрних підприємств стикаються з відсутністю чітких регуляцій і норм, які б заохочували впровадження циркулярних практик. Законодавство часто не враховує специфіку аграрного сектора, що ускладнює реалізацію нових підходів.

- Фінансові та інвестиційні труднощі - інвестиції в інноваційні технології можуть вимагати значних капіталовкладень, які не завжди доступні аграріям. Брак фінансування або відсутність пільгових умов кредитування також може стримувати впровадження циркулярних практик.

- Недостатність обізнаності та кадрів - багато аграріїв не мають достатньої інформації про переваги циркулярної економіки або про те, як її реалізувати. Крім того, існує брак кваліфікованих кадрів, які могли б впроваджувати нові технології та практики.

- Технічні виклики - низька технологічна спроможність підприємств часто є перешкодою для впровадження нових рішень. Це може включати відсутність сучасного обладнання для переробки відходів або недостатню інфраструктуру для замкнутого використання ресурсів.

Подолання цих викликів вимагатиме комплексного підходу, що включає законодавчі ініціативи, фінансову підтримку, освітні програми та інвестиції в технології [5]. Необхідно забезпечити тісну співпрацю між державою, бізнесом та міжнародними організаціями для досягнення сталого розвитку агросектору (рис. 4).

Отже, інтеграція принципів циркулярної моделі економіки в Україні, має значні переваги для навколишнього середовища, екології, а також для зростання економічної ефективності та розвитку аграрного сектору України.

Рис. 4. Напрями подолання викликів

Джерело: сформовано авторами

Враховуючи міжнародний досвід, вітчизняним підприємствам у рамках євроінтеграції та у світлі зростаючої невизначеності та складності глобального середовища важливо переймати практики компаній ЄС у сфері циркулярної економіки та активно впроваджувати ці принципи й моделі для забезпечення сталого розвитку. Ми спостерігаємо істотний прогрес європейських країн у впровадженні циркулярних принципів, що позитивно впливає на діяльність їхніх підприємств та рівень життя в цілому. Адаптація циркулярних бізнес-моделей компаніями є основою для підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку не лише їх, а й галузей, регіонів та країн загалом. Усвідомлюючи серйозність екологічної ситуації, Україна взяла курс на активне впровадження принципів циркулярної економіки, спираючись на досвід Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Шевченко А. А., Василич Т. О. Циркуляційна економіка, як основа забезпечення сталого розвитку країни. *Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції (Одеса, 20 вересня 2022 р.). Національний університет «Одеська політехніка». 2022 С. 80–83 URL:https://economics.net.ua/suchasnyy_menedzhment
2. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. 2022. URL: 2. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. 2022. URL: <http://surl.li/xapldp> (дата звернення: 22.09.2024).
3. Циркулярна економіка - Вікіпедія URL: <http://surl.li/cllllb> (дата звернення: 17.09.2024).
4. Мельник О., Руда М., Циркулярна економіка: політика ЄС щодо сталого розвитку та конкурентоспроможності. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/f4b18bb4-f3f2-4413->

5. Національний інститут стратегічних досліджень НІСД. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryny-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta> (дата звернення: 28.09.2024).

УДК 631.1:330.342

ТЕХНОЛОГІЧНО – ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аліса ШЕВЧЕНКО, канд. екон. наук., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, alisochka1978@gmail.com

Дар'я ДОНЧЕНКО, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 2 курсу ОП «Облік і оподаткування», dashdashkad123@gmail.com

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Актуальність теми сталого розвитку аграрного сектору в сучасному світі в певній мірі зумовлена необхідністю пристосування до кліматичних змін, які впливають на врожайність культур та якість сільськогосподарської продукції. З іншого боку економічна нестабільність вимагає від агросектору більшої гнучкості та інноваційності для забезпечення продовольчої безпеки країни. Крім того, збереження природних ресурсів, таких як вода та родючі ґрунти, є критично важливим для забезпечення сталого виробництва та збереження екосистем. У цьому контексті сталий розвиток аграрного сектору стає ключовим фактором для забезпечення добробуту населення та екологічної рівноваги, а особливо в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення.

Сталий розвиток – це концепція, яка була ухвалена Організацією Об'єднаних Націй (ООН) у 2015 році. Акцентуємо увагу, що ми маємо на увазі розвиток, що задовольняє потреби сучасності, при цьому не загрожуючи можливості майбутнього покоління задовольняти свої потреби. Саме стале досягнення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування є основою сталого розвитку. Ця концепція визначає шлях до забезпечення гармонії між потребами людей, захистом природи та забезпеченням мирного та процвітаючого суспільства. Майже 40 років після першої офіційної згадки сталий розвиток сьогодні став повноцінною концепцією з глибокою фундаментальною основою, численними прикладними дослідженнями та інституційним забезпеченням на рівні ООН та наднаціонального законодавства [1, 2].

Відмітимо, що ключовими елементами сталого розвитку аграрних підприємств є подальша екологічна стійкість, підвищення їх економічної ефективності, а також соціальна відповідальність аграріїв.

Екологічна стійкість передбачає збереження природних ресурсів і біорізноманіття, а також зменшення негативного впливу сільського господарства на навколишнє середовище. Це включає впровадження екологічно чистих технологій, раціональне використання води, зменшення використання пестицидів і добрив, а також відновлення деградованих земель. Основною метою є забезпечення високого рівня продуктивності агросектору без шкоди для екосистем.

